

symptoom
eel!

ng.
n verricht
vijsvoering

n in twee
ht kunnen
te staan.
alleen dāt
en verwekt
velijk ver-
en kan ik
lie zulvere
mag wor-
e n t e n
ene zinne-
loving mo-
nelijke ge-
ke samen-
ngerschap)

n onder de
r-Knaus in
den mond
r hun het
ffende het
ke samen-
verlovings-

oede argu-

r hem, die
anbevelen),
hij dit ar-

ellend vlak,
zoelang zij
eel andere
en.

ASPERSE.

ELISATIE

nderheid en
te geraken,
i weer voor

or de „zen-
vorden „af-
XII, aflev.

Paulus „in
Dijk juist
41). Duid-
andere drie
in de plaat-
worden ze

4, 14). Wij
postel“ nog

den „evan-
bezien, doch
en anderen
rheen in de

ok vs 3: ge-
t is inder-
niet nog wordt

gens Gros-
dat woord

waren ge-
thans nog
en voortaan

toe God hen
s moet hen

prijsgaven,
ook mede-
n eigenlijke

s en Paulus
atselijer

hen nieuw
later, op de

egnat, blijft
nen en kiest
rcus (Hand.

oest (Hand.
3: 3). Daar

nemen, kun-
us niet in 'n
noch beves-
bizz. ambta-

len“ pree-
tichten,
a n s t e i -

14: 23). Ook
gs; zoo Bar-
id. 13: 4 en

heide bij het
„mag wor-
organisatie van

van de amb-
zoek aan de
14: 23“ (bl.

us aan som-
erleende, om

in gestichte gemeenten het werk der kerkorganisatie voort te zetten, of ook moeilijkheden in de jonge gemeenten tot oplossing te brengen. Zoo moet Titus op Kreta blijven om „van stad tot stad ouderlingen te stellen“ (Titus 1: 5). Zoo is deze Titus ook naar Dalmatië gereisd (2 Tim. 4: 10) en tweemaal naar Corinthe (2 Cor. 7: 6, 7; 8: 6, 16—18, 23, 24). Of wij bij Crescens (2 Tim. 4: 10) ook aan zulk een werkopdracht van Paulus mogen denken, moet onbepaald blijven, daar nadere gegevens ten eenenmale ontbreken. Zoo ook bij Epaphroditus (Philipp. 2 vs 25 v.v.).

Wel weten we dat aangaande Timotheus: deze is naar Thessalonica geweest, om te versterken en te vermanen inzake het geloof (1 Thess. 3: 1, 6); naar Corinthe (1 Cor. 4: 17; 16: 10; Hand. 19: 22), welke zending echter blijkbaar mislukte, om welke reden Titus daarna werd uitgezonden; naar Philippi (Philipp. 2: 19—23) „om uwe belangen te behartigen“.

En in dat kader kan nu ook Timotheus' verblijf te Ephese gezien worden, geleid op 1 Tim. 1: 3; 3: 14, 15; 4: 13, bij welk laatstgenoemde vers Bouma aantekent: „totdat ik kom, vergel. 3: 14. Niet alsof het dan zou moeten ophouden (n.l. het voorlezen, vermanen en leeren), maar omdat Paulus dan een andere regeling denkt te treffen, hetzij door het zelf een tijdlang over te nemen, hetzij hij Timotheus dan ergens elders heen wil zenden“ (kommentaar-Bottenburg, bl. 165). Gelijk wij reeds in paragr. 3 onder 7 uiteengezet hebben, zijn er dus Schriftuurlijke gronden om aan te nemen, dat Timotheus' werk in Ephese van t h d e l i j k e n aard was. Doch dat beteekent niet,

dat zijn a m b t van evangelist óók tijdelijk was. Timotheus kan krachtens dat ambt overal prediken, gelijk hij dat op de zendingsreizen in en ook zonder tegenwoordigheid van Paulus heeft gedaan. Hij kan, na in Ephese zijn werkopdracht vervuld te hebben, weer elders gaan arbeiden, hetzij in het „vermeerderen“, hetzij in het „bewaren“ van de kerk. Zoo is het mogelijk, dat in Hebr. 13: 23 niet bedoeld wordt op een vrijkomen uit gevangenschap, doch aan een vrijkomen van zeker werk, waardoor Timotheus in beslag genomen werd, zodat hij nu weer vrij is voor ander werk. Het woord in den Griekschen tekst voor „vrijkomen“ beteekent lange na niet altijd „los laten, laten gaan uit gevangenschap“, dat blijkt wel uit Hand. 19: 40, 23: 22, en in Hand. 15: 30 en 33 slaat het op het laten gaan van broeders, nadat zij hun werk gedaan hebben (zie Grosheide, kommentaar-Bottenburg op Hebr. 13: 23). W. Bauer merkt in zijn woordenboek (4e druk, 1950, kolom. 175) op, dat er nog een derde mogelijkheid is en het beteekent: hij is weggegaan, afge-reisd (zoals in Hand. 28: 25 „scheidten zij“ beteekent: gingen ze weg; Vert. Bijbelgen.: gingen ze uiteten). Deze drie mogelijkheden (n.l. loskomen uit gevangenschap, vrijkomen voor ander werk, en afge-reisd) zijn er, omdat niet wordt vermeld waarvan Tim. vrijgekomen is, zodat juist wegens 't ontbreken van die aanduiding het „is afge-reisd“ en niet meer bij Paulus zijn de eenvoudigste opvatting is, gezien ook het vervolg van den tekst: als hij spoedig komt (n.l. tot mij) dan zal ik met hem u bezoeken. Zoo Schlatter, Strathmann, Moffat, Riggenbach.

J. FRANCKE.

Vrouwtjes op Nieuwjaar

Amice,

Ziezoo, de oudejaarsavond is voorbij, de nieuwjaarsdruk is doorstaan, en je bent weer aan het werk getogen, hoor ik. Flink zoo. 't Werd tijd. Want 't was al tijd.

En wat nu? De heele zaak ad acta leggen? „Tot 't volgend jaar weer“, zooals de kinderen op 5 December zingen?

Dat zou ik je niet raden. We hooren in den bijbel spreken van een verschen en levenden weg. Die is elken dag „nieuw“. Ook hooren we, dat God elken dag wat „nieuws“ op aarde maakt. Dat wil, tenminste, als jij je dagen laat bepalen door wat God doet — Hij doet veel meer, dan den loop der zon in hangen houden tot haar bestemde tijd gekomen is — dat wil dan zeggen: je hebt elken dag „nieuwjaar“. Want dóór de jaren van de zon, de maan, de sterren, heen loopen de „jaren“ van Gods heilszon, die kwam dagen. En die jaren loopen anders, worden ook anders geteld en ingedeeld dan de zonnejaren, der „natuur“.

We kunnen op dit punt wel wat van de Joden leeren, dacht ik zoo. Ik las eens in het joodsche tractaat Rosj Hasjana erg veel over de regeling van den kalender. Die regeling was erg wonderlijk, en toch..... Toch had ze de „verdienste“, dat ze het begrip van „vernieuwing“, van „nieuwjaar“ of „nieuw-begin-voor-een-jaar“ veel ruimer opvatte, dan wij dat plegen te doen. Lees maar eens mee: „Vier nieuwjaarsdagen zijn er“, d.w.z. vier datums in het jaar gelden als begin van een jaar. „Op den eersten Nisan is het jaarbegin voor de koningen en voor de feesten. Op den eersten Eloul is het jaarbegin voor de vertiening van vee. Rabbi Eli'ezer en Rabbi Sjimon zeggen: op den eersten Tisri. Op den eersten Tisri is het jaarbegin voor de telling van de jaren, voor de Sjemitta- en voor de Jobel-jaren (sjemitta komt van sjamat, d.w.z. loslaten — daarmee wordt bedoeld op het aan zichzelf overlaten van de velden; die bleven dan braak liggen, en dan moest elke geëdschieder zijn vordering loslaten, Ex. 32: 11; Deut. 15: 2; en het Jobel- of hazuinjaar is wat wij met een vaak verkeerd begrepen naam, jubeljaar noemen). Die eerste Tisri was ook het jaarbegin voor de boomplanting en voor de groenten. Op den eersten Sjebat is het jaarbegin voor den boom, naar de meening van de school van Sjammaj; de school van Hillel zegt: op den vijftienden van die maand.

Genoeg voor jou en mij, dacht ik, om nu met de handen in het haar te zitten: wanneer is het nu eigenlijk grēn nieuwjaar? Een vraag, die te pijnlijk wordt, naarmate de geleerden onder de rabbijnen het niet eens bliken te zijn over de datums van en voor nieuwjaar-nummer-zoo-veel.

Nóg een stukje lezen? Goed, eventjes dan: „Op vier tijdstippen van het jaar wordt over de wereld recht gesproken: op het Overschrijdings(d.w.z. Paasch)-feest ontrent het graan; op het Wekenfeest ontrent de boomvruchten; op den Nieuwjaarsdag (de eerste van Tisri) gaan alle ter wereld gekomenen voor „Zijn“ aangezicht voorbij als jonge lammeren“. Even pauzeeren, begrijp ik, want je kijkt me ietwat onzeker aan? Wel, hier wordt gedacht aan de jonge lammeren, die bij het vertienenden één voor één onder den merktok van den teller doorgaan; en zóó passeert iedere wereldbewoner het oog van den Almachtige. We lezen verder: „Zoo wordt er gezegd, in Ps. 33: 15: Hij, die aller harten vormt, is het ook, die acht slaat op al hun handelingen. En op het loofhuttenfeest wordt over hen recht gesproken inzake het water“.

Het tractaat is nog lang niet klaar; het begint nog maar pas. Toch ben je de kluts al kwijt, denk ik: het is ook een heele toer, joodsche rekenmeesters bij te houden.

Maar er zit toch wel wat in, vind-je-niet? Nieuwjaar? Bezinningsdag? Dag van critiek? Dag van Controle? Je moet een beetje van het boerenbedrijf weten, om er iets van te gaan zien, geloof ik: deze maand voor dit, die andere voor dat werk.

Op den zooveelsten dag van die en die maand de schouw van het polderbestuur over de slooten in het weiland; en op den zóóveelsten van een andere maand naar den pachter voor de afrekening, of naar de veemarkt. In het Westland begrijp je zoo'n joodschen kalender-met-allemal-gemerkte-datums beter dan in Amsterdam op de fabriek, waar het bedrijf naar een of ander Taylor-

AAN EEN JONGEREN TIJDGENOOT, No. 25

systeem „gerationaliseerd“ is: deze maand wordt het één, de andere een ander gewas aangepakt.

Ik wou je, met behulp van die joodsche wijsheid (ook onder de dikste lagen stof blijft nog altijd wat van het Woord der waarheid werken) maar eraan herinneren, dat je de dagen tellen moet. T-e-l-e-n. Tel je zegeningen, tel ze één voor één. Tel je taken, tel ze één voor één. Tel de keuren, tel ze één voor één. Dan ga je er iets van vatten: nieuwjaar? m'n goeie menschen, ik heb zoowat iederen kalenderdag zoo iets als een nieuwjaarsgevoel. God houdt me dagelijks gespannen en dagelijks vernieuwt Hij zijn spraak en handel.

Intusschen, dat voel je wel, hebben die joodsche nieuwjaarsrepetenten goed begrepen, dat we werken onder verantwoordelijkheid. We deelen hun werkhelighedsleer niet, maar juist daarom is ons verantwoordelijkheidsbesef veel sterker: het is in Gods verbond gefundeerd.

Ik dacht in verband daarmee aan een verhaaltje, dat ik je eens vertellen wil. Ik heb het van prof. Leo Polak, een heel knap joodsch geleerde, in duitse hand gevallen..... Die heeft het weer van Guyau. Laatstgenoemde schreef eens over een zedelee, die evenmin „obligatie“ als „sanctie“ kende. Hij vertelde daarbij van een predikheer, die eens een oud vrouwtje tegenkwam. Ze droeg in beide handen iets. In de rechterhand vuur. In de linker water. Haar werd gevraagd, wat ze daarmee wou. Ze antwoordde: met dat vuur wil ik het paradijs, den hemel, verbranden. En met dat water wil ik de hel blusschen. En waarom dat dan? Wel, was het beschied, als er geen hemel meer is, die met frische wateren de menschen lokt, dan zullen de menschen ophouden, het goede te doen om der wille van het hemelsch loon. En als er geen hel meer is, waarvoor de menschen vanwege al die vlammen bang moeten wezen, dan zullen ze het kwade voortaan nalaten, maar niet langer uit angst-voor-de-hel. Ze moeten goed doen en kwaad laten, omdat ze liefhebben, omdat ze het niet laten kunnen, omdat ze God beminnen in zichzelf.

Aan den eenen kant zou je nu dat water-en-vuur-vrouwtje wel willen rangschikken onder de befaamde vrouwtjes, die altijd leeren en nimmer tot kennis-van-de-waarheid komen. Hel en hemel zijn er nu eenmaal, en niemand kan de rivier van Openb. 22 doen verdampen, of de vlammen van dat slotkapittel ooit voor één klein deeltje blusschen. Bovendien: God heeft de sancties van zijn verbond (en daar behoort ook de loontoezegging-ter-zake-van-den-hemel, en de strafdreiging-ter-zake-van-de-hel toe) niet voor niets gegeven, en als stipulaties opgenomen in de statuten van zijn verbond, hetwelk ons inderdaad onder obligatie stelt. Heusch, dat vrouwtje moet niet wijzer willen wezen dan God; dát is nu altijd zoo dom. Hij wil zijn christenen onderwezen hebben, niet door boeken-der-leeken, met pláátjes van paradijsrivieren, en pláátjes van hellevlammen; dáár heeft ze gelijk aan; en misschien was ze op dat punt wel wat verder dan haar vermoedelijk roomse leeraars. Domme vrouwtjes hebben soms toch nog heel wat dóór, al zien ze méér voorbij. Maar God wil zijn christenen onderwezen hebben door zijn levend Woord, zijn nieuwjaarswoorden. En in dat Woord nam Hij op zijn openbaring aangaande hemel en aangaande hel. Zijn paedagogie behoeft een water-en-vuur-wijfje van Guyau niet te corrigeren.

Maar toch: elken nieuwjaarsdag mag ze je wel aan dat ééne ding herinneren: het geloof werkt tenslotte door de liefde.

Door de liefde, die met gezag, door datzelfde Woord, als Gods gáve aan zijn hâters gepredikt is, en door het geloof aan datzelfde Woord ook inderdaad gegeven wordt.

En nu ik daar van liefde spreek, denk ik ineens aan dat andere wijfje, het vrouwtje van Multatuli. Die vertelt ergens: een meneer, goed-van-duiten, en goedig-van-hart, zat eens op 'n bank, in barre winterkou. Een arm vrouwtje was aan 't sprokkelken. Ze kwam zijn kant uit: een beetje hout voor het kachelteje halen in het kouwe kamertje. De meneer vond het erg armetierig, en wou een handje helpen. Maar zonder haar te „kwetsen“. Hij wierp op den grond wat geld, en dacht: als ze hier langs komt, vindt ze het wel, ze kan het opnemen, en heeft geen mensch te bedanken. Maar 't viel tegen: het vrouwtje schoof een

anderen kant uit. Hé, vrouwtje, riep hij toen, ligt daar geen geld op den grond? Kijk eens goed? Maar knorrig bromde ze terug: nou, as jij dát docht, dan had-je 't zelf wel opgeraapt. En meteen liep ze door. De meneer moest het óf haar brengen (en dan moest ze toch, wat hij niet wou, een bedankje stamelen), óf hij kon z'n goeie gáve niet kwijt. Hij was geldschluter, en probeerde een „sjemitta“-nieuwjaarsdag voor een hongervijfje te organiseren. Maar die geldschluter kon niet. Hij kon dat kleine krachtje niet doen — vanwege haar „ongeloof“. Zijn nieuwjaars-tractatie mislukte grandioos, 't Was kónd, vooral in dat versleten hartje.

Dat vrouwtje was wel wat snugger op 't stuk van menschenkennis. Ook had ze nooit veel begrepen van het roomse onderwijs, dat 't andere vrouwtje door begon te krijgen: over die goeie menschen, die van-goeden-wille zijn. Maar ze kon toch niet verder komen. Waarom niet? Ze wist wel zoo iets van liefde af, al begreep ze geen woord ervan, dat bij de roomschen Thomas Aquinas — liefde nog wat anders is dan caritas. Maar ze kende geen liefde als van God, die heelmaal geeft om niet. Geen wonder ook! Want die liefde, die heeft geen oog gezien (ook niet in een plantsoentje onder een sneeuwvlak), en geen oor gehoord (ook niet van goeie oude heertjes van humanistisch goeden wil) en geen hart bedacht, noch van renteniers, noch van bedelwijfjes, noch van sociologen of filosofen. Die liefde moet je hooren verkondigen. Die is geopenbaard. Sjemitta- en jobeljaarsfeesten maakt alleen Jahwe in 't verbond van zijn genade.

De beide wijfjes verschillen nogal wat. Ook hierin: dat water-en-vuur-vrouwtje wou geen menschen meer zien, die dank-U-Heere zeggen om het loon. En dat sprokkel-vrouwtje begreep niet, dat God wijzer is dan die vriendelijke ouwe baas met z'n duffelsche jas en zijn bontkraagje en zijn goeie hartje. Dat heertje dacht, dat dank-U-Heere-zeggen een mensch vernedert.

God zegt: als ik u wat geef, u die ik uitverkoor, bedelwijfje of rentenier, dan maak ik het zóó: ze kunnen het niet laten mij te dienen, maar ik zal toch zorgen, dat ze dagelijks, en wát graag, dank-U-Heere zeggen. Dank U, Lieve Heere. Dat laatste mag je alleen maar zeggen, als het nieuw is, dat woord „lieve“. Als het een „nieuw“ woord is, in een „nieuwen“ dag, in een „nieuwjaarsdag“.

En als jij weer op je kruik of aan je aambeel aan het werk bent, wel, dan ben je het nieuwe jaar van den kalender als evenement van kalenderindeeling misschien al vergeten.

Maar als je een verbondskind bent, dan wil je elken dag nieuwjaarsdag vieren. Dan zing je, dat geen wateren de Groote Liefde zullen blusschen, dus ook haar vlammen niet, en dat geen vlammen des Heeren de rivieren van zijn paradijs-van-liefde zullen blusschen. En dan zul je werken tegen de klippen op, maar de moeilijke kunst betrachten, om 's avonds te zeggen: ik dank U, l-i-e-v-e Heere. 't Is gauw gezegd. Maar 't is het moeilijkste ding dat er wezen kan, dát écht te zeggen met je tong-van-binnen, elken dag, elken oudejaarsavond. Die avonden zijn er 365 in een jaar. Gelijk er ook evenzooveel nieuwjaars-morgens zijn.

Heil en zegen in je komende nieuwjaarsdagen. Groeten van

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Nietzsche, dus zei ik, had in nog een opzicht het gelijk tegenover zijn eeuw aan zijn kant, waarbij hij erger nog viel dan zij. Het is voor ons goed hierop te letten, nu wij ook door zich nog noemende Calvinisten gedurig worden uitgenoodigd Europeaan te worden, lieden van Europeanschen geest, gedrenkt zoowel uit de bron van Athene als door die van Jeruzalem. De antithese, die dr Kuyper zoo goed zag, wordt, door wie zich zijn zonen noemen al meer op den achtergrond geschoven. Er is dus alle reden om te zien, hoe de dingen hier in werkelijkheid staan. Geleerd door de Schrift, het licht ook voor het begrijpen van de historie van het door de prediking van het Woord Gods eens zoo rijk gezegend Europa.

Het werd toch door dat Woord gered uit de ontzettende beklemming van het heidendom. Maar — waar de Geest des Heeren werkt door dat Woord, daar komt ook aanstonds de satan met zijn listen en lagen.

Bekend is het woord, dat, waar Christus Zijn kerk sticht, de satan er zijn kapel tegenover bouwt. Luther heeft den satan genoemd: aap van Christus, omdat hij in alles den Heiland der wereld tracht na te bootsen, ter verleiding van Zijn kerk en van de volken, waarin die kerk een goede plaats verkreeg.

Hij bleef steeds in zijn leugen iets ergers dan brute tegenspraak, hij zet naast, tegenover, het werk Gods tot behoud der menschheid zijn caricatuur. Soms ruw, soms buitengemeen geraffineerd en verleidelijk, al naar den aard van het volk, dat hij bewerken wil, naar de voorwaarden, die hij in Gods werk voor dat volk vindt.

Dit nu heeft de kerk des Heeren, dit heeft het Christelijk Europa ondervonden.

En nu komt deze caricatuur, deze nabootsing van Gods werk ter verlossing, het treffendst uit in het meest begaafde volk, dat der Grieken.

Wie opmerkzaam de mythologie der Grieken nagaat, in het bijzonder als het den afgod, god en mensch, Dionysos betreft, wordt getroffen door die vreeselijke caricatuur des satans.

De Schrift teekent ons de engelen als begeerig om in te zien in den raad der verlossing. De goede engelen hebben zich ook verblijd in het volk Israël en zijn dienst der schaduwen, waar alles heenwees naar de komst van den beloofden Messias, den Zoon van God en der menschen. Wij kunnen er op rekenen, dat ook de satan met groote begeerigheid getracht heeft de

grote verborgenheid te verstaan, van welke de apostel Paulus in zoo heerlijke taal kon getuigen.

Dit blijkt uit heel het optreden van den satan, toen onze Heere Jezus rondwandelde op de aarde.

Is het nu te veel gewaagd te zeggen, dat hij in de Grieksche mythologie er op uit was om zijn caritatuur uit te werken?

De groote gaven, het Grieksche volk geschonken, waren niet het werk van satan, want hij schept niet en geeft niet; hij biedt alleen een leugenbeeld, een verdraaiing der waarheid en neemt het goede weg, waar hij kan. God de Heere heeft in den Griek iets willen doen zien van den grooten rijkdom van den menschelijken geest, in zijn taal, zijn wijsbegeerte, zijn plastische en dramatische kunst. Hier mocht de natuurlijke mensch doen wat hij maar vermocht, om te worden, wat hij begeert te zijn, door eigen kracht verlost van het kwaad, volkomen vrij en gelukkig, ja zelfs Gode gelijk.

Die rijke gaven, den Griek geschonken, heeft God de Heere ook gebruikt voor het werk Zijner kerk. Wij behoeven niet te zeggen: kijk toch niet naar die Grieksche beschaving — Bilderdijk riep zelfs eens uit: laten onze kinderen toch geen Grieksch leeren —, want zoals de Heere onze God Zich verheugt in Zijn werken, naar prof. Schilder opmerkte, ook in de groote gaven, die hij den satan schonk, zoo mogen wij ook genieten van het groote en schoone, dat aan het Grieksche volk der oudheid werd gegeven.

Dat is alles Gods werk, dat Hij handhaaft in weerwil van onze zonde. Zoo mogen wij zeker naar Athene zien en naar het heidensch Rome, dat zijn wijsheid en kunst aan den Griek ontleende. Rome overwon Griekenland; het werd nadien geestelijk door den Griek overwonnen. En Europa allengs meteen.

Immers moeten wij, om den Europeeschen geest, zoals die zich na de Renaissance en bij den neergang der Reformatie meer en meer ontwikkelde, goed te verstaan, er wel op letten, hoe Griekenland, als caritatuur, gezet werd tegenover Israël, Athene ver boven Jeruzalem, Grieksche wijsheid en kunst boven de belijdenis der ware kerk. En dit op drieërlei wijze.

Vooreerst in de synthese, die roomsche vermenging van Grieksche mythologie en wijsbegeerte met de belijdenis der kerk, alsof daar een langzame overglijding zou kunnen zijn van het schoone heidendom naar de schatten, die de kerk van Christus den volken schonk, van de betoverende heidensche mystiek naar den rijkdom van Gods genade in Christus. De pseudo-Dionysius de Aeropagiet, kortelings nog weer gehuldigd door prof. Johanna de Vogel, voor de mystiek; Aristoteles verchristelijkt door Thomas van Aquino voor de wijsbegeerte. De wonderlijk fijne synthese aan welke de kerk der Reformatie — men denke alleen maar aan Zwingli en Melancthon — zich niet dan met groote moeite en dan nog slechts gedeeltelijk vermocht te onttrekken.

In de tweede plaats is er ook nu nog het fantasiebeeld van het edele, nobele Griekenland, van waaruit Europa zijn rijke schatten van beschaving, wetenschap en kunst, politiek en sociaal leven feitelijk zou hebben ontvangen. Dat volk der Grieken dat volgens Goethe den droom des levens het schoonst heeft gedroomd, welker verleiding hij in den tweeden Faust zoo treffend teekenen kon, Helena. Hoe heerlijk stond dat Grieksche volk nevens het Joodsche zoals de Schrift ons dit teekent in zijn geschiedenis van zonde en genade.

Maar dan komt het derde: de Griek in zijn werkelijk dienst val, vooral onder den invloed van den afgrijpselijken afgodendienst der Aziatische volken, Baäl en Astarte, met die gruwelen, van welke de profeten der Schrift niet dan als met ingehouden adem telkens

weer gewagen.

En hier nu komt Nietzsche te staan tegenover zijn eeuw en nog erger satanisch dan zijn eeuw. Hij koos voor het derde.

Letten wij nu eerst op dat waanbeeld van den hoog verheven edelen Griek, den mensch in zijn rijkste prestatie, het beeld der klassieke wijsheid, zoals deze op de gymnasia en de universiteiten aan het opgroeiend geslacht in Europa, vooral in de vorige eeuw werd onderwezen, en waardoor de Europeesche geest van de bovenlaag werd gevormd. Homerus boven den Bijbel, Socrates en Plato ver verheven boven de profeten en apostelen der Schrift. Griekenland heel wat anders en meer dan Israël.

Daar was, in de dagen der Fransche revolutie en daarna — men spreekt dan in geleerden kring van den tijd van „Sturm und Drang“ — ook het beeld, dat de romantiek ontwierp, zoals dr Beerling het zegt, van „den ongeborstelden Griek“, den brutalen machtsmensch. Maar dat der klassieke wijsheid ging daar toch ver boven uit. Het was zoo aantrekkelijk. De groote, gezonde, krachtige, altijd jeugdige mensch, kon zijn voorbeeld, het eenig goede en groote voorbeeld, vinden in den Griek, den Griek der godenwereld van den Olympus, den gezonden, sterken, schoonen mensch, in de ontplooiing van heel zijn natuurlijke kracht, ten volle levend ook uit de schatten der natuur, zich gevend geheel aan deze aarde, maar dan met een schoonheid en goedheid, wijsheid en bezadigdheid, die altijd de goede maat kent. De Griek aanbiddend den Delphischen afgod Apollón en in practijk brengend de Delphische orakelspreuken: ken u zelve, en: in niets te veel. Later zong men het ook zoo in de kerk: o mensch ken uw waarde.

Zoo leerde het dus Apollón. Geniet van dit leven, van alles wat het u aanbiedt, maar weet verstandig. Neemt al's wat het leven u maar kan bieden, alles wat uw zinnen streelt, maar doe het altijd met maat. Dit Griekenbeeld werd zoo in de Europeesche opvoeding ingedrukt, dat men er alom in ging gelooven. En nog wel geloof.

Ik kan mij niet geheel aan den indruk onttrekken dat, om slechts twee groote namen te noemen, ook Kuiper en Woltjer zich nimmer geheel aan den invloed van dat klassieke Griekenbeeld hebben kunnen onttrekken. Kuiper niet in zijn teekening der gemeene gratie, Woltjer niet in zijn leus: Jeruzalem en Athene. Zoo sprak ook Vinet van de twee zuilen der Europeesche beschaving: Griekenland en het Christendom.

En heeft Alard Pierson niet beproefd heel Groen van Prinsterer's staatsleer te verklaren uit Plato's staat? Een kunstmatig doen zonder goeden grond, al is het waar, dat Groen veel van Plato hield.

Dit nu is het humanisme, meer of minder christelijk gekleurd, want Europa moge den Christus verwerpen, het ontkomt nimmer aan het feit, dat het alles wat het aan goeds ontving, aan Hem heeft en behoort te danken.

Een christelijk leven kan nimmer geheel aan het heidendom gelijk worden, ook al valt het er in terug. Welnu, tegenover dat droombeeld omtrent den humanen, schoonen Griek, de goddelijke, zoals Alard Pierson het zel en volgens hem een onzer voorouders, trad Nietzsche reeds in zijn jeugdwerk: De geboorte der Tragedie, en ook aan de universiteit van Bazel op, met kracht en rijke genialiteit. Tot grooten schrik van alle klassieke geesten, die hem fel bestriden en hem wel een charlatan wilden noemen. Maar — tegenover zijn eeuw en haar verleidelijke fantasie omtrent den Griek, had hij het gelijk aan zijn kant. Waarna hij in nog erger kwaad verviel. Dichter bij de werkelijkheid van den mensch in zijn diepen val, maar gevaarlijker

ook in zijn aanbeveling ter navolging. Waarin hij juist in onzen tijd zijn gewilligste leerlingen vindt. Zoodat terecht gewaagd kan worden van het diep angstige, wankelende Westen.

Met hartelijke groeten en heilbiede uw toegenegen

MARNIX.

KERKNIEUWS

(Om tijd en onnoodige moeite te besparen, verzoeft de Redactie berichtjes voor deze rubriek rechtstreeks naar de administratie in Goes te zenden.)

Beroepen te:
Winschoten, E. v. Riet te Pieterburen.
Aduard, Uithuizen, Cand. J. v. Benthem te Vollenhove.

Aangenomen naar:
Zuidlaren, R. te Velde te Zaak en Veecaten.
Loppersum-Westeremden, G. A. Jansen te Hoorn.

Bedankt voor:
Capelle a. d. IJssel, A. H. Algra te Waardhuizen.

— **GENERALE SYNODE 1951.** De Generale Synode zal d.v. 21 Aug. a.s. te Kampen samenkomen. Voor den bidstond aan den vooravond zal de praeses der vorige synode, da D. v. Dijk van Groningen, worden uitgenoodigd.

— **NEW-WESTMINSTER, B.C. CANADA.** Men meldt ons: Op 2 Juli 1950 werd te New-Westminster onder leiding van Lethbridge een huisgemeente georganiseerd van de Canadian Reformed Church, staande onder genoemde kerk van Lethbridge. Door uitbreiding dezer huisgemeente met enkele gezinnen werd besloten om, na advies van de classis, tot institueering over te gaan.

Zondag 17 December vond de institueering plaats en werden de ambtsdragers bevestigd. Wij danken den Heere voor Zijn gunst, ons ook hierin bewezen. De gemeente telt momenteel 40 zielen. Als scriba der kerk treedt op: C. A. v. d. Gugen, 653 Alderson Ave New-Westminster B.C. Canada.

— **DE HANDGEVING.** De kerkeraad van Heverwijk besloot de gewoonte, dat een ouderling aan den predikant voor en na den eeredienst ten aanschouwe van de gemeente een hand geeft, niet langer aan te houden. De kerkeraad overwoog daarbij: 1e, dat de betekenis van de handgeving niet duidelijk is; 2e, dat, voorzover soms de gedachte eraan verbonden wordt, dat de kerkeraad daarin den predikant vooraf machtigt tot zijn ambtswerk en achteraf approbatie (goedkeuring) verleent aan het verrichte ambtswerk, dit op grond van de volgende overwegingen overbodig kan worden geacht: a. de machtiging is er krachtens de ambtsbevestiging, en is omschreven in den beroepsbrief, resp. in het uitnoodigen en ontvangen door den kerkeraad van een predikant uit een andere gemeente; b. de handdruk achteraf van een ouderling kan nog geen oordeel van den kerkeraad zijn; c. mogelijke bezwaren tegen de prediking of andere handelingen in den eeredienst behooren in de kerkeraadsvergadering behandeld te worden; 3e, dat, voorzover soms de gedachte er aan verbonden wordt, dat de kerkeraad de bekrachtiging des Geestes toebid, dit overbodig kan worden geacht, omdat dit reeds plaats vond in het ambtelijk gebed voor den dienst, en dat dan nog onduidelijk is, waarom na den dienst de handgeving nog moet volgen.

KLACHTEN.

Ons bereikten van verscheidene abonnees uit verschillende streken van ons land, klachten over het te laat, aankomen van ons blad. Er waren er zelfs bij die het blad niet meer vóór Zondag ontvingen.

Wij kunnen hiertegenover slechts de opmerking plaatsen, dat ook in de laatste weken „De Reformatie“ op den gewonen tijd aan de posterijen werd afgegeven, zoodat de reden van deze onregelmatigheid ongetwijfeld in de groote drukte, tengevolge van de feestdagen, bij de posterijen gezocht dient te worden.

DE ADMINISTRATIE.

De Heere verblijdde ons met de voorspoedige geboorte van een dochter

MARIA JOHANNA.

J. KNOESTER.

J. G. KNOESTER—

VAN GURP.

Amsterdam, 27 December 1950.

Esmeritsstraat 15 huis.

1 Januari 1951 hebben zich verloofd:

J. DE FELTER

en

MARTY A. MULDER.

Valthermond, Past. Geref. Kerk.
Groningen, Josef Israëlsstr. 48a.

Met ontroering geven wij kennis, dat de HEERE uit dit leven heeft weggenomen onze broeder diaken

C. P. VERMEER.

Hij ging heen in vrede.

De Heere trooste zijn weduwe en enige zoon.

De Raad der Geref. Kerk van Capelle a. d. IJssel.

Binnenkort zal de in dit blad opgenomen

„Correspondentie en samenspreking met Deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken“

in brochurevorm verkrijgbaar gesteld worden.

De prijs van deze brochure van 32 pag. in omslag zal slechts 25 cent bedragen.

Toezending zal geschieden uitsluitend bij vooruitbetaling per postwissel of op giro 537347 van H. H. v. d. LINDEN, Tulpstraat 62a, Goes.

Comité tot verspreiding van goede en goedkope Geref. lectuur.

Boekbinderij VAN KUIJK

Voor al Uw Bindwerk.

Reformatie f 3.—

Catechismus f 2.—

Alle terugzendingen onder rembours.

Zalmstraat 1 - Scheveningen

ADVERTEERT IN DIT BLAD

EN NU ALLEMAAL!

Het is een genot de vele goede persrecepties te lezen over den pas verschenen zangbundel voor onze christelijke gezinnen: „EN NU..... ALLEMAAL!“ De bekende musicoloog, de heer M. Geerink Bakker, gaf dezer dagen in een N.C.R.V.-uitzending voor de radio een schitterende aanbeveling van dezen bundel. Vooral de groote verzameling en keurcollectie Valeriusliederen, getoonzet door den bekenden componist Cor Kee, vallen in den smaak.

Deze bundel, die met de uiterste zorg is samengesteld en waarin bij elk vers de toets van Gods Woord is aangelegd, is, ook wat de uitvoering betreft, een rijk en kunstvol bezit.

Prijs: f 7.90

Bestel dezen bundel bij Uw Boek- of Muziekhandelaar of rechtstreeks bij de Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE N.V. — GOES
Giro 36000

Zangbundel voor de Christelijke Gezinnen en Verenigingen